

(1969) adlı eserleri bunlardan bazılarıdır. Demokrasi güçlendikçe millî mûsiki kûltür ve eğitime eğilim de kuvvetlenmeye başladı. Nihayet 1975 yılında İstanbul'da Arelci'lerin büyük mücadelesi sonunda Türk Mûsikisi Devlet Konservatuvarı kuruldu ve bunu diğerleri takip etti. Aynı yıl teşkil edilen Kültür Bakanlığı Devlet Klasik Türk Mûsikisi Korusu da ondan sonra kurulan Kültür Bakanlığı'na bağlı yirmiye yakın sanat ve halk mûsikisi korolarına bir örnek teşkil etti. 1985 yılından itibaren orta öğretim müfredat programlarında Türk mûsikisi Batı mûsikisiyle yarı yarıya oranlanarak yer almaya başladı. Halen devlet, sanat politikası olarak mûsikide Batı mûsikisiyle millî mûsiki arasında bir dengeleme siyaseti takip etmektedir.

Türk mûsikisi sahasında bu gelişmeler devam ederken Batı mûsikisi faaliyeti de aynı bir yönde sürmüştür. Bu düzeyde eğitim ve öğretim yapan Ankara Devlet Konservatuvarı'na diğer Batı mûsikisi konservatuvarları ilâve edildi. Cumhuriyet'in ilk yıllarında faaliyet gösteren Riyâset-i Cumhur Mûsiki Heyeti 1933 yılında Riyâset-i Cumhur Armoni Muzikası adıyla devam etti. Bu da Kara Kuvvetleri Bandosu haline dönüştürülerek yerini Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası'na (1958) bırakmıştır. Ayrıca İstanbul, Ankara ve İzmir'de Devlet Senfoni orkestraları ile Devlet Opera ve Balesi hizmete girmiştir. Bunun yanında Türk Silâhlı Kuvvetleri bünyesinde kurulan askerî bandoların sayısı da giderek artmıştır. Ellinin üzerine çıkan bu bandolardan

birinci sınıf bandolar olarak Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na bağlı Türk Silâhlı Kuvvetleri Armoni Muzikası, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Bandosu, Hava Kuvvetleri Komutanlığı Bandosu ve Jandarma Genel Komutanlığı Bandosu en önemli bando-muzika topluluklarıdır.

Batı ile devam eden kültür münasebetleri çerçevesinde Batı mûsikisi dalında birçok sanatkar yetişmiş ve bunlar Batı âleminde büyük takdir görmüşlerdir. Çağdaş Türk mûsikisi adı verilen Batı tarzı besteler, "Rus Beşleri" örnek alınarak "Türk Beşleri" adı verilen bestekârların (Necil Kâzım Akses, A. Adnan Saygun, Ulvi Cemal Erkin, Hasan Ferit Alnar ve Cemal Reşit Rey) eserleriyle başlamış ve bugün takipçileri tarafından devam ettirilmektedir.

Batı mûsikisinin Türk mûsikisine olan tesirleri birçok alanda XX. yüzyılda kendisini göstermiştir. Bestekârlık tekniğinde ve üslûpta bunu açıklıkla görmek mümkündür. Ayrıca Batı koro ve orkestra biçimleri mûsiki topluluklarında örnek alınmaya başlanmış ve şef değneğiyle veya el hareketleriyle koro yönetme usulü geleneksel Türk mûsikisi icra yöntemlerinin yerine geçmiştir. Mûsiki nazariyatı çalışmalarında da Batı etkilerini göz ardı etmemek gerekir. XIX. yüzyıldan itibaren Batı mûsikisi nazariyatı kitapları ve öğretim metotları ile tanışan Rauf Yektâ, Subhi Ezgi, Hüseyin Sadeddin Arel gibi mûsikişinasların eserlerinde bu izleri görmek mümkündür. Ayrıca çalgı ustalarının metoda yönelme çalışmaları da el ile tutulur bir düzeye

gelmek üzeredir. Mûsiki öğretiminde usta-çırak ilişkisi ve meşk yolu terk edilmiş, bunun yerine nota ile çalışma sistemine yönelinmiştir. Çalgılarda ise keman, viyola, viyolonsel, kontrbas, klarinet gibi önemli bir grup Batı enstrümanını artık Türk mûsikisi saz topluluklarında yer almaktadır. Ayrıca Türk mûsikisi ses sistemine uygun olmamasına rağmen zaman zaman fasıl aralarında, bazan da refakat sazı veya solo olarak piyanonun kullanıldığı da görülmektedir. Ancak bu konuda çözüm Türk mûsikisi piyanosunun imal edilmesi olacaktır.

BİBLİYOGRAFYA :

Rauf Yektâ, *Türk Musikisi* ("La Musique Turque" *Encyclopédie de la Musique et Dictionnaire du Conservatoire*, Paris 1922, s. 2945-3064'ten trc. Orhan Nasuhioğlu), İstanbul 1986, s. 116, 121; Ezgi, *Türk Musikisi*, V, 283, 290-291; Mahmut Ragıp Kösemihal [Gazimihal], *Türkiye-Avrupa Musikisi Münasebetleri*, İstanbul 1939, I, tür.yer.; a.mlf., *Türk Askerî Muzikalar Tarihi*, İstanbul 1955; Haydar Sanal, *Mehter Musikisi*, İstanbul 1964; a.mlf., *Çöğür Şairleri 1: Armutlu*, İstanbul 1974; a.mlf., *Musiki Tarihi Ders Notları* (basılmamış notlar, Haydar Sanal Özel Ktp.), tür.yer.; a.mlf., *Çağımızda Millî Musikî Eğitimi ve Çocuklarımıza Okul Şarkıları* (baskıya hazır metin, Haydar Sanal Özel Ktp.), tür.yer.; a.mlf., "Siyakat Rakamlarının XVII. Yüzyıl Türk Musikisi Notasyonundaki Yeri ve Bazı Açıklamalar", *II. Milletlerarası Türkoloji Kongresi* (Tebliğ Özetleri), İstanbul 1976, s. 75-76; H. Sadettin Arel, "300 Küsür Senelik Nota Mecmuası Hakkında", *MM*, sy. 45 (1951), s. 3-6; *TCTA*, V, 1212-1236; *CDTA*, VI, 1510-1516.

HAYDAR SANAL

BATIN

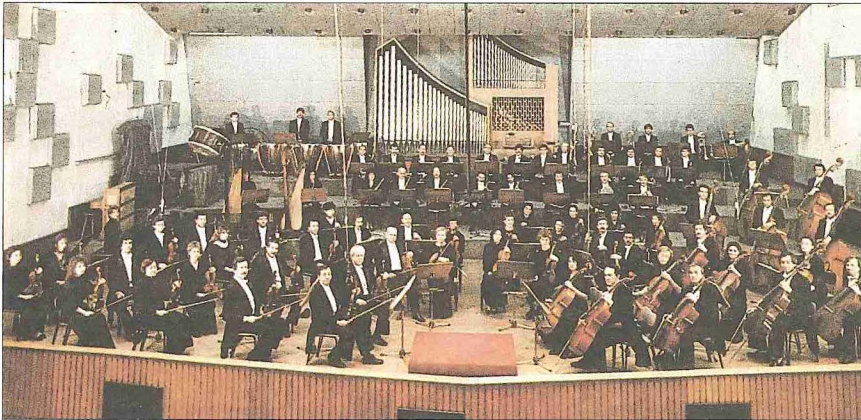
(البطن)

Daha çok vakıf, vasiyet ve miras hukukunda geçen ve soyun nesep bakımından derecelerini ifade eden bir terim.

Arapça'da isim olarak "bir şeyin içi, iç boşluğu, karın; kabileden küçük aile gruplarının oluşturduğu topluluk (oba)" anlamlarına gelmektedir. Diğer Sâmi dillerde de yaklaşık aynı mânaları ifade eder. Sözlük anlamında Kur'an ve hadislerde geçen batın kelimesiyle aynı kökten olan batin ve batıniyye kelimeleri de İslâm literatüründe bulunan iki önemli terimdir.

Fıkıh terimi olarak vasiyet ve mirasla ilgili konular yanında genellikle bir kimsenin soy ve sülâlesi için vakıf kurması münasebetiyle geçen batın kelimesi, soyun nesep bakımından derecelerini ifa-

Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası

de eder. Buna göre ilk batın çocuklar, ikinci batın torunlar, üçüncü batın da torunların çocuklarıdır... Aile vakıflarında geçen "batnen ba'de batnin" tabiri, vakfın gelirlerinden faydalanacak kimseler arasında bir öncelik sırasının gerekliliğine işaret eder. Buna göre aksine bir kayıt olmadıkça daha yakın batın varken diğerleri vakıftan faydalanamaz. "Neslen ba'de neslin" tabiri ise, örfen yukarıdaki mânada kullanılması hariç, derece farkı gözetmeden bütün soyu içine alır (Bilmen, IV, 358 vd.).

"Karın" anlamıyla batın kelimesi, bir kimsenin kız çocuğundan olan torunları mânasına *evlâd-ı batn*, "sırt" anlamına gelen zahr da kendi erkek ve kız çocukları ile erkek çocuğundan olan torunları mânasına *evlâd-ı zahr* şeklinde de kullanılır (Bilmen, IV, 293; Berki, s. 17).

Batın "bir yerin iç tarafı, vadi tabanı, havza" anlamında coğrafi bir terim olarak da geçmekte olup (bk. el-Feth 48/24) bu mânada Arabistan'da çeşitli yerlerin özel adı olmuştur.

BİBLİYOGRAFYA :

Lisânü'l-Ârâb, "b'tn" md.; Nevevî, *Tehzîb*, II/1, s. 28; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân*, I, 448-450; Berki, *Vakfa Dair İstilah ve Tâbirler*, s. 8, 17; Bilmen, *Kamus*, IV, 293, 358 vd., 362; J. Lecerf, "Batın", *El²* (İng.), I, 1102.

ALİ ŞAFAK

BÂTİN

(الباطن)

Allah'ın isimlerinden
(esmâ-i hüsnâ) biri.

Bâtın kelimesinin masdarını oluşturan *batn* ve *butûn* "gizli olmak; bilmek, bir şeyin iç yüzüne ve bir kimsenin sırlarına vâkıf olmak" mânalarına gelir. Batn veya butûnun karşıtı olan *zuhûr*ün mânaları içinde de "açık ve âşikâr olmak", ayrıca "muttali olmak" gibi anlamlar vardır.

Kur'ân-ı Kerim'de butûn ve zuhûr masdarları iki âyette mâzi, dört âyette de ism-i fâil sigasıyla karşılıklı olarak ve "gizli-âşikâr" mânalarında kullanılmıştır. Bâtın, Allah'ın isimlerinden biri olarak Hadîd sûresinde (57/3) "evvel-âhir", "zâhir-bâtın" tertibi içinde yer almıştır. Esmâ-i hüsnâdan biri olarak muhtelif hadislerde de geçmektedir.

Allah'ın zâtını nitelendiren dört ismin belli bir tertip içinde sıralandığı Hadîd

sûresindeki âyet ve özellikle burada geçen zâhir-bâtın isimlerinin yorumuyla ilgili olarak on'un üzerinde farklı görüşleri sürüldüğü belirtilmektedir (bk. İbn Kesîr, VIII, 31). Bâtın kelimesinin çeşitli anlamları ve esmâ-i hüsnâdan biri olması itibarıyla getirilen yorumlar çerçevesinde bu ismin mânalarını şöylece sıralamak mümkündür:

a) Varlığını belgeleyen birçok delil bulunmakla birlikte duyulardan gizli olup gözle algılanamayan; mahiyeti bilinmeyen, kemiyet ve keyfiyetle nitelenemeyen; mümin kuluna zâhir olmakla birlikte münkirin nazar ve tefekküründen gizlenen. b) Açık ve gizli bütün nimetleri veren. Bu yorum, "Allah açık ve gizli nimetlerini size bol bol ihsan etti" (Lokmân 31/20) meâlindeki âyete dayandırılmıştır. c) Açık olan nesne ve olayları (zâhir) bildiği gibi gizli olanlarını da bilen. Büyük nahiv ve lugat âlimi İmam Ferrâ ve Zeccâc'dan itibaren birçok bilgince benimsenen bu yorum Fahreddin er-Râzî tarafından haklı olarak ihtiyatla karşılanmıştır (*Tefsîr*, XXIX, 214). Çünkü bu takdirde söz konusu âyetin devamında yer alan, "O her şeyi hakkıyla bilendir" meâlindeki ifade gereksiz bir tekrar görünümü arzemektedir. d) Allah her şeyin fevkinde (zâhir) olmakla birlikte her şeye her şeyden yakındır. Nitekim bir âyette, "Biz insana şah damarından daha yakınız" (Kâf 50/16) denilmektedir. Zâhir ve bâtin isimlerine bu mânayı veren Taberî, görüşünü destekleyen bir hadisi de kaydetmektedir (*Tefsîr*, XXVII, 111-112). e) Gazzâlî'nin işaret ettiği ve Kur'an lugatı üzerine ilgi çekici bir eser kaleme almış bulunan Hasan el-Mustafavî'nin de teyit ettiği bir anlayışa göre Allah'ın zâhir ve bâtin isimleri, O'nun hem görünen hem de görünmeyen âlemlerin yaratıcısı ve yöneticisi olduğu mânalarını vurgulamaktadır. f) Esmâ-i hüsnâ hakkında fevkalâde tatminkâr yorumlar ortaya koyan Abdülkâhîr el-Bağdâdî, zâhir ve bâtin isimlerinin literatüre geçen mânalarını sıraladıktan sonra Allah'ın gözle idrak edilemeyeşinin perdelere bürünmesi gibi sebeplerden ötürü olmayıp göze O'nu görme gücünün verilmeyeşinden ileri geldiğini belirtir ve söz konusu ilâhî isimlerle ilgili olarak ileri sürülen yorumların en doğrusunun, Hz. Peygamber'in şu duasında yer aldığını söyler (*el-Esmâ'ü's-Şifât*, vr.

76^{a-b}): "Allahım! Sen evvelsin, senden önce hiçbir şey yoktur; sen âhirsinsin, senden sonra da hiçbir şey yoktur. Sen zâhirsinsin, fevkinde hiçbir şey yoktur; sen bâtinsinsin, dînunda (senden öte) hiçbir şey yoktur" (Müslim, "Zikir", 61; Ebû Dâvûd, "Edeb", 98). Hadîd sûresindeki âyetin (57/3) ihtiyatla dört ilâhî ismi tekrar edip yorumlayan ve Allah'ın zaman ve mekâna nisbet edilemeyeceğine işaret eden bu hadis, Mâtürîdî'nin de muhtemelen ilk defa olarak belirttiği üzere Allah'ın birliğini dile getirmektedir. Şöyle ki: Söz konusu âyet Cenâb-ı Hakk'ın bizzat evvel ve âhir, zâhir ve bâtin olduğunu beyan ederken O'nu tavsif eden dört temel kavramı karşıtlarıyla birlikte iki dizi halinde sıralamıştır. Aslında bu kavramlar yaratıklar için söz konusu edildiğinde onlar karşıtlardan sadece biriyle nitelenmiş olabilirler. Meselâ bir varlık evvel ise âhir olamaz, zâhir ise aynı zamanda bâtin vasfını taşıyamaz; aynı şekilde bir şey eğer azîm (büyük, yüce) ise lâtif (ince, görülmez) olamaz. Halbuki Allah kendisini bu karşıt kavramlarla tavsif etmek suretiyle zâtına ait isim ve sıfatların yaratıklarinkine benzemediğini ifade etmiştir (*Te'vilât*, vr. 755^a).

Bâtın ismi "gözle algılanamayan, zaman ve mekâna nisbet edilemeyecek her bakımdan tek ve yegâne olan" mânasına alınırsa esmâ-i hüsnânın zâtî-selbî grubuna, "bütün gizlilikleri bilen" mânasına alınırsa zâtî-sübûtî grubuna, "yaratıklara her türlü nimeti lutfeden" anlamında kabul edilirse fiilî sıfatlar grubuna girer.

BİBLİYOGRAFYA :

Râgib el-İsfahânî, *el-Müfredât*, "b'tn" md.; İbnü'l-Esîr, *en-Nihâye*, "b'tn" md.; *Lisânü'l-Ârâb*, "b'tn" md.; Firûzâbâdî, "b'tn", "bâtın" md.leri; M. F. Abdülbâkî, *Mu'cem*, "b'tn" md.; Mustafavî, *el-Taḥkîk*, "b'tn" md.; *Müsned*, II, 381, 404, 536; Müslim, "Zikir", 61; Ebû Dâvûd, "Edeb", 98, 109; İbn Mâce, "Du'â", 2, 10, 15; Tirmizî, "Da'avât", 19, 67, 82; Taberî, *Tefsîr*, Kahire 1321, XXVII, 111-112; Mâtürîdî, *Te'vilât*, Üsküdar Selimağa Ktp., nr. 40, vr. 755^a; Halîmî, *el-Minhâc*, I, 196; İbn Fûrek, *Mücerredü'l-makâlât*, s. 44; Bağdâdî, *el-Esmâ'ü's-Şifât*, vr. 76^{a-b}; Gazzâlî, *el-Maḥşadü'l-esnâ* (nşr. Fazlûh Şehâde), Beyrut 1971, s. 147-150; Ferrâ el-Begavî, *Me'âni'l-Kur'ân*, Beyrut 1980, III, 132; Zemaḥşerî, *el-Keşşâf*, Kahire 1308, II, 434; Fahreddin er-Râzî, *Tefsîr*, XXVII, 111-112; XXIX, 214; a.mlf., *Levâmi'u'l-beyyânât*, s. 333; İbn Kesîr, *Tefsîr*, VIII, 31.

BEKİR TOPALOĞLU